

ПРОТОКОЛ № 1

засідання проблемної групи «Граматичні й ономастичні студії» кафедри української філології

14 вересня 2023 року

Керівник: Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ

Староста: Яніна ГУМЕНЮК

Присутні: Андрухович Іванна, Гуменюк Юлія, Гуменюк Яніна, Дерев'янюк Ірина, Киселиця Вікторія, Коваль Олена, Мосійчук Валентина, Опушко Богдана.

Відсутні: немає

Порядок денний:

1. Організаційні питання.
2. Обрання тем наукових досліджень.

1. СЛУХАЛИ: . ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ

ВИСТУПИЛИ: ТОРЧИНСЬКИЙ М. М., який розповів про мету і завдання роботи проблемної групи.

Уже другий рік ми частково змінили напрям діяльності нашої проблемної групи, тому що планується вивчення не лише власних назв, а й граматичних атрибутів мовних одиниць.

Грамматика української мови вивчається студентами-філологами на третьому-четвертому курсах і складається із двох великих блоків – морфології та синтаксису. Курс покликаний удосконалити знання студентів з теорії утворення морфологічних форм та способів поєднання їх у словосполучення і речення.

Основна *мета* роботи – характеристика морфологічних або синтаксичних особливостей української мови.

Указана мета передбачає реалізацію таких *завдань*:

уточнення критеріїв розмежування морфологічних та синтаксичних одиниць;

уточнення класифікаційних проектів частин мови та їхніх форм;

визначення функціональних особливостей частин мови;

деталізація типів синтаксичних одиниць;

установлення продуктивності різних типів простих і складних речень.

удосконалення методики викладення морфології і синтаксису у закладах середньої та вищої освіти.

Курс «Українська ономастика» викладається для студентів філологічних спеціальностей університетів як додатковий у циклі лінгвістичних дисциплін. Він покликаний ознайомити студентів з особливостями функціонування пропріальних одиниць у практиці мовної діяльності людини. Додатково планується ознайомити членів проблемної групи з твірними і функціональними атрибутами насамперед місцевих пропріальних одиниць і удосконалити навички студентів здійснювати наукові дослідження.

Таким чином, основна *мета* роботи – вивчення закономірностей розвитку і функціонування власних назв у структурі мови.

Із зазначеної мети випливають такі *завдання*:

удосконалення технології вивчення та аналізу лінгвістичного матеріалу;

ознайомлення з історією вивчення власних назв;

розгляд особливостей структурування онімного простору;
встановлення найбільш характерних ознак місцевих онімів;
поліпшення методики наукового дослідження пропріативів.

Основними **формами** роботи будуть групові й індивідуальні заняття із членами проблемної групи, виконання самостійних наукових досліджень і обговорення їх результатів на засіданнях проблемної групи, написання наукових статей, курсових і дипломних робіт, участь у науково-практичних конференціях

УХВАЛИЛИ: Інформацію Торчинського М. М. взяти до відома.

2. СЛУХАЛИ: ОБРАННЯ ТЕМ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ВИСТУПИЛИ: члени проблемної групи «Граматичні та ономастичні студії», які ознайомили присутніх із своїми планами роботи.

<i>№ з/п</i>	<i>Прізвище, ініціали</i>	<i>Види роботи</i>	<i>Термін</i>
1.	Андрухович Іванна	1. Дослідження власних назв українських народних казок. 2. Підготовка і захист дипломної роботи «Структурно-дериваційні і семантико-мотиваційні особливості найменувань українських народних казок». 3. Підготовка й опублікування наукової статті «Мотиваційні особливості власних назв українських народних казок». 4. Участь у I Міжнародній науково-практичній конференції «Global Science: Prospects and Innovations».	Протягом семестру Протягом семестру Вересень Вересень
2.	Гуменюк Юлія	1. Дослідження поетонімів. 2. Підготовка й захист курсової роботи «Онімний світ поезій Василя Василяшка». 3. Участь у Подільських філологічних читаннях.	Протягом року Травень Квітень
3.	Гуменюк Яніна	1. Дослідження категорії роду іменників. 2. Підготовка дипломної роботи «Категорія роду іменника: семантичні, граматичні та функціональні особливості». 3. Підготовка й опублікування наукової статті «Трикомпонентна будова роду іменника в «Граматиці слов'янській» Івана Ужєвича та «Граматиці языка славеноруского» Івана Могильницького». 4. Підготовка й опублікування наукової статті «Категорія роду іменника в історичному аспекті». 5. Підготовка й опублікування наукової статті «Категорія роду субстантива: проблемні питання». 6. Участь у II Подільських філологічних читаннях. 7. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики». 8. Участь у II Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти «Нові парадигми сучасної філології». 9. Участь у VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи».	Протягом року Протягом року Листопад Квітень Травень Квітень Квітень Листопад Грудень
4.	Дерев'янюк Ірина	1. Дослідження демінутивної лексики. 2. Підготовка й захист курсової роботи «Демінутивна лексика у творах Марка Вовчка». 3. Участь у II Подільських філологічних читаннях.	Протягом року Травень Квітень
5.	Киселиця Вікторія	1. Дослідження власних назв космічних об'єктів. 2. Підготовка дипломної роботи «Власні назви космічних	Протягом року Протягом року

		об'єктів: структура, словотвір, семантика». 3. Підготовка й опублікування наукової статті «Власні назви галактик: структура, словотвір, мотивація». 4. Підготовка й опублікування наукової статті «Семантична структура власних назв природних супутників планет». 5. Участь у II Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурні комунікації в галузі освіти». 6. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики». 7. Участь у II Подільських філологічних читаннях.	Квітень Травень Березень Квітень Квітень
6.	Коваль Олена	1. Дослідження неповних речень. 2. Підготовка й захист курсової роботи «Неповні речення в українській мові: сутність, типологія, функціонування в різностильових текстах». 3. Участь у II Подільських філологічних читаннях. 4. Участь у Наукових читаннях молодих дослідників до Міжнародного дня слов'янської писемності. 5. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики».	Протягом року Травень Квітень Травень Травень
7.	Мосійчук Валентина	1. Дослідження займенників. 2. Підготовка дипломної роботи «Займенник як частина мови: історія становлення, сучасне бачення, побутування в різностильових текстах». 3. Підготовка й опублікування наукової статті «Класифікація розрядів займенників в XVI–XIX століттях». 4. Участь у II Подільських філологічних читаннях. 5. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики». 6. Участь у VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи».	Протягом року Травень Травень Квітень Квітень Грудень
8.	Опушко Богдана	1. Дослідження власних назв космічних об'єктів. 2. Підготовка й захист курсової роботи «Власні назви сузір'їв: словотвірні та функціональні ознаки». 3. Участь у II Подільських філологічних читаннях. 3. Участь у Наукових читаннях молодих дослідників до Міжнародного дня слов'янської писемності. 4. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики».	Протягом року Травень Квітень Травень Травень

УХВАЛИЛИ: Плани роботи членів проблемної групи «Граматичні й ономастичні студії» затвердити.

Керівник _____ Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ
 Староста _____ Яніна ГУМЕНЮК

ПРОТОКОЛ № 2

засідання проблемної групи «Граматичні й ономастичні студії» кафедри української філології

16 листопада 2023 року

Керівник: Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ

Староста: Яніна ГУМЕНЮК

Присутні: Андрухович Іванна, Гуменюк Яніна, Коваль Олена, Мосійчук Валентина, Опушко Богдана.

Відсутні: Гуменюк Юлія, Дерев'янюк Ірина, Киселиця Вікторія.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Граматика як галузь мовознавства.
2. Обговорення наукових статей членів проблемної групи.
3. Обговорення дипломної роботи Андрухович Іванни.

1. СЛУХАЛИ: ГРАМАТИКА ЯК ГАЛУЗЬ МОВОЗНАВСТВА

ВИСТУПИЛИ: ТОРЧИНСЬКИЙ М. М.

Термін *граматика* (грец. *γραμματική*, від *γράμμα* – літера, написання) у лінгвістичній літературі вживається у двох значеннях: 1) будова мови; 2) розділ мовознавства, що вивчає граматичну будову мови – систему морфологічних категорій і форм слів різних частин мови, синтаксичних категорій, словосполучень і речень та способи словотворення.

Граматика як наука сформувалася в елліністичну епоху (III–I ст. до н. е.), хоча відомо, що вже шумери й вавилонці (III–I тис. до н. е.) у «силабаріях» – двомовних філософських посібниках – виділяли списки граматичного змісту (парадигми словозміни дієслова, займенників тощо).

У граматиці Паніні (V ст. до н. е.) було описано «граматичний словотвір» давньоіндоарійської мови (санскриту), зроблено спробу класифікації слів на частини мови, визначено функції основних відмінків тощо.

Погляди давньоіндійських граматистів знайшли подальший розвиток в античній теорії – у філософських працях Протагора, Платона, Аристотеля, граматиках Олександрійської граматичної школи та ін. Від учення про звуки, пов'язаного з навчанням ритміки і метрики вірша, правильного читання, зумовленого потребами ораторського мистецтва, дослідження слова та його етимології граматика поступово переходить до таких об'єктів аналізу, як граматичні форми слів, частини мови, словозміна різних класів слів тощо. В античних граматиках уперше було введено термін *синтаксис*, власне, було закладено основи виокремлення двох основних розділів граматики – морфології і синтаксису.

Таким чином, граматика поділяється на дві наукові дисципліни – *морфологію* (у перекладі із грецької мови – «учення про форму») і *синтаксис* (від грецького слова зі значенням «поєднання, складання»). Морфологія вивчає зміну слів, синтаксис – поєднання слів у речення. Ці терміни, як і термін «граматика», також двозначні: вони називають і науку, що вивчає певні факти мови, і предмет науки, тобто самі мовні факти: морфологія – система форм слів, синтаксис – система речень, поєднання слів у речення. Часто складниками граматики називають і морфеміку (вчення про будову слова) та дериватологію (словотвір).

Систему форм слів і речень (що виникають на основі поєднання слів) кваліфікують як *граматичну систему*. Граматична система і є предметом вивчення граматики як науки.

Смислова структура повнозначного слова – це поєднання лексичного значення (індивідуального) і тих абстрактних значень, які характеризують видозміни його у зв'язках з іншими словами. *Ці абстрактні значення, що супроводжують лексичне значення повнозначного слова в конкретному випадку його вживання, і є граматичними значеннями.*

Граматичне значення не є належністю одного слова, воно об'єднує граматично цілі групи або й класи слів. Наприклад, різні за лексичним значенням іменники *стіл, дуб, килим, солдат, герой* мають однакові граматичні значення: називного відмінка, числа однини, виражають належність до чоловічого роду. Ці й усі інші іменники об'єднуються також в одному класі слів із загальним значенням предметності.

Отже, граматичне значення відноситься до лексичного як загальне до окремого. Граматика оперує тільки загальними граматичними значеннями, що формуються в кожному класі слів на основі можливих функцій слова в конкретних умовах уживання його в реченні.

Слова, що не виконують номінативної функції, або так звані службові слова, є носіями граматичних значень. Наприклад, частка *би (б)* виражає значення умовного способу, зв'язка *бути* виступає для вираження особи і числа в дієсловах недоконаного виду майбутнього часу (*буду робити, будеш робити, буде робити, будемо робити, будете робити, будуть робити*).

Граматичні значення слова формально виражаються афіксами, службовими словами, зміною наголосу та іншими засобами. *Граматична форма слова – це єдність граматичного значення і відповідного засобу вираження його у конкретному випадку вживання слова.*

Слово в різних формах може виражати одне або кілька граматичних значень, в останньому випадку – за допомогою якогось одного формального показника. Наприклад, у слові *легкий* формальний показник *-ий* виражає значення роду, числа й відмінка. Але для кожного граматичного значення в слові може бути окремий формальний показник. Наприклад, у дієслівній формі *принесли* значення минулого часу виражаємо суфіксом *-л-*; значення множини – закінченням *-и*; видове значення завершеності дії – префіксом *при-*. Те саме значення може передаватися й кількома знаками. Так, значення майбутнього часу недоконаного виду має дві форми вираження (*буду працювати – працюватиму*), значення давального відмінка однини чоловічого роду передається закінченнями *-ові* та *-у* (*батькові – батьку*), значення орудного відмінка іменника *гроші* – закінченнями *-ми* та *-има* (*грішми – грошима*) і т. ін.

Граматичні форми є морфологічні й синтаксичні.

Морфологічні форми – це видозміни повнозначного слова для вираження властивих певному класу слів відношень до інших повнозначних слів або для вираження різних значень поняттєвих категорій (завершеності / незавершеності дії, інтенсивності виявлення ознаки тощо).

У *синтаксичних формах* виражаються різні типи поєднуваності слів.

Часткові граматичні значення слів, що знаходять свій вияв у відповідних формальних показниках, об'єднуються у граматичні категорії.

Граматична категорія (грец. *катηγορία* – судження, визначення) – це одна з мовних категорій найвищого ступеня абстракції, що трактується як система

взаємопротиставлених рядів граматичних форм слова, об'єднаних однорідними значеннями.

Граматична категорія є поняттям родовим щодо однорідних граматичних значень: вона узагальнює однорідні граматичні значення конкретних граматичних форм на основі опозиційних відношень. Наприклад, за значенням граматичної категорії числа іменники утворюють ряди взаємопротиставлених форм однини і множини (*день – дні, горобець – горобці, село – села, юнак – юнаки*). Граматична категорія особи дієслова відображає протиставлення: 1-ша особа – мовець, 2-га – адресат і 3-тя – та, що не бере участі у мовленнєвому акті чи є предметом мовлення, повідомлення.

Якщо граматична категорія ґрунтується на протиставленні одна одній морфологічних формах, вона належить до морфологічних категорій. У сучасній українській мові наявна система таких морфологічних категорій: *роду, числа, відмінка, ступенів порівняння ознак* (в іменних частинах мови), *виду, способу, часу, стану, особи, валентності* (у дієслові), *ступенів порівняння у прислівників*.

Крім основних ознак – відображення узагальнених відношень між фактами дійсності – граматичні категорії відзначаються наявністю додаткових характеристик як у плані змісту, так і в плані вираження.

Так, за характером вираження в мові навколишнього світу серед граматичних категорій виділяються: 1) об'єктивні, що відображають усвідомлювані зв'язки між фактами дійсності як реально існуючі, незалежні від ставлення до них носіїв мови (категорія числа, відмінка); 2) суб'єктивно-об'єктивні, що відображають: а) зв'язки між дійсністю й особою (категорія часу, особи), б) певний аспект сприйняття дійсності (категорія роду, виду, стану), в) оцінки, наміри, волевиявлення (категорія способу, міри якості).

За характером вираження граматичних значень і способами словозміни можна виділити граматичні категорії: 1) *словозмінні*, у яких протиставлювані граматичні значення виражаються зміною словоформи (категорія числа, відмінка, часу, способу, ступенів порівняння); 2) *класифікаційні*, у яких граматичні значення залишаються незмінними у всіх випадках вживання слова (категорія роду); 3) *символічні*, або *формальні*, у яких зміна словоформи викликається не вираженням значення, а символом зв'язків між словами, потребами узгодження (категорія роду, числа і відмінка у прикметниках).

Словозмінні морфологічні категорії представлені рядами словоформ однієї лексики, що різняться тільки конкретним значенням цієї категорії. Цей компонент граматичної категорії позначають терміном *грамема* – як поняття видове щодо значення родового.

За своїм змістом граматичні категорії відрізняються від семантико-граматичних розрядів слів у межах частин мови (наприклад, власні і загальні, конкретні й абстрактні іменники; якісні, відносні і присвійні прикметники; кількісні і порядкові числівники; зворотні дієслова та ін.).

УХВАЛИЛИ: Інформацію Торчинського М. М. взяти до відома.

2. СЛУХАЛИ: ОБГОВОРЕННЯ НАУКОЇ СТАТТІ ГУМЕНЮК ЯНІНИ.

ВИСТУПИЛИ: Гуменюк Яніна, яка ознайомила присутніх зі змістом наукової статті «Трикомпонентна будова роду іменника в «Граматичі слов'янській» Івана Ужєвича та «Грамматиці язика славеноруского» Івана Могильницького»).

УХВАЛИЛИ: Наукову статтю Гуменюк Яніни рекомендувати до друку у збірнику наукових праць «Нові парадигми сучасної філології».

3. СЛУХАЛИ: ОБГОВОРЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ АНДРУХОВИЧ ІВАННИ.

ВИСТУПИЛИ: Андрухович Іванна, яка ознайомила присутніх з основними положеннями дипломної роботи «Структурно-дериваційні і семантико-мотиваційні особливості найменувань українських народних казок».

УХВАЛИЛИ: Схвалити основні положення дипломної роботи Андрухович І.

Керівник
Староста

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ
Яніна ГУМЕНЮК

ПРОТОКОЛ № 3

засідання проблемної групи «Граматичні й ономастичні студії» кафедри української філології

22 лютого 2024 року

Керівник: Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ

Староста: Яніна ГУМЕНЮК

Присутні: Гуменюк Яніна, Киселиця Вікторія, Коваль Олена, Мосійчук Валентина, Опущко Богдана.

Відсутні: Андрухович Іванна, Гуменюк Юлія, Дерев'янюк Ірина.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Методика написання наукової статті.
2. Особливості українських ідеонімів..
3. Обговорення наукових статей членів проблемної групи.

1. СЛУХАЛИ: МЕТОДИКА НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ

ВИСТУПИЛИ: ТОРЧИНСЬКИЙ М. М., який розповів про особливості написання наукової статті (структурні елементи, ознаки кожного з них, порядок збирання матеріалу і його наукове опрацювання, дотримання стандартів академічної доброчесності, оформлення покликань і написання анотацій, остаточне завершення статті).

УХВАЛИЛИ: Інформацію Торчинського М. М. взяти до відома.

2. СЛУХАЛИ: ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОСМОНІМІВ.

ВИСТУПИЛИ: ТОРЧИНСЬКИЙ М. М.

Різновидами космонімів слід визнати *космоорбітоніми* (найменування цілісних космічних об'єктів, які рухаються за певними законами) та *космотопоніми* (ВН географічних об'єктів, які знаходяться не на Землі, а на інших космічних тілах).

Найменування сукупностей космічних тіл – це *полікосмоорбітоніми*, зокрема *галактиконіми* (ВН галактик і туманностей: *Молочний Шлях*), *констелоніми* (ВН сузір'їв: *Велика Ведмедиця*, або *Ківи*) та *астеризмоніми* (ВН частин сузір'їв: *Голова в сузір'ї Дракона*), а одиничних – *монокосмоорбітоніми*, зокрема *астроніми* (ВН окремих зір: *Сиріус*), *планетоніми* (ВН планет: *Сатурн*), *сателітоніми* (два типи: *натурал-сателітоніми* – супутник Марса *Фобос* і *техно-сателітоніми* – «Луна-9», тобто ВН природних і штучних супутників), *кометоніми* (ВН комет: комета *Морхауза*), *астероїдоніми* (ВН астероїдів: *Адоніс*), *метеоритоніми* (ВН метеоритів: *Бородіно*) і *метеороніми* (ВН метеорних потоків: *Драконіди*).

Більшу частину галактиконімів, крім епізодичних назв-словосполучень міфологічного характеру, складають одиничні лексеми квалітативного характеру, а також найменування меморіального характеру (за прізвищем ученого, який відкрив цей космічний об'єкт). Джерельною базою для багатьох констелонімів є антична і власна міфологія, однак багато найменувань сузір'їв пов'язано і з повсякденним побутом етносів. Назви супутників, які виникли природно, теж мотивовані античною міфологією, водночас номінації штучних супутників в основному є зразком трансонімізації (ними стали назви планет, до яких ці апарати були відправлені; додатковий засіб їх розрізнення

– цифрові диференціатори). Абсолютна більшість кометонімів – іменниково-іменникові словосполучення, де другим компонентом є прізвище астронома (одного, двох і більше), який відкрив цей космічний об'єкт. Нині встановлено стандартний тип найменувань метеоритів: їх називають за місцем знаходження і при цьому переважно – за поселенням, яке знаходиться поблизу. Метеорний потік іменують за латинською назвою сузір'я, в якому він знаходиться. До складу більшості назв-словосполучень входять астрономічні терміни.

Власні назви будь-яких об'єктів рельєфу на Місяці, Венері, Марсі та Меркурії кваліфікуються як *селеноніми* (*Океан Бур*), *венероніми* (*область Феба*), *марсоніми* (*Гордіїв Вузол*) і *меркуріоніми* (*Сонячний мис*). Звичайно, враховуючи стрижневі компоненти таких назв, можна топонімію будь-якої з названих планет умовно розмежувати на підгрупи, виділивши, наприклад, *космогідроніми* (*гідроселенонім Болото Сну, гідромарсонім Море Сирен, гідромеркуріонім Океан Гермеса Тринайвеличнішого*), *космоороніми* (*ороселенонім Кордильєри, оромарсонім Плато Олімп, оромеркуріонім Долина Нептуна*), *космохороніми* (*хороселенонім Земля Сухості, хоромарсонім Атлантида, хоромеркуріонім Пієрія*). Тільки формальні підстави є і для виділення, наприклад, *пелагоселенонімів* – ВН морів на Місяці (*Море Москви*), *пуеломарсонімів* – ВН каналів на Марсі (*Канал Антей*) чи *фіордомеркуріонімів* – ВН заток на Меркурії (*Затока Нус*), однак природа цих денотатів абсолютно не відповідає земній, тому поки що, на нашу думку, можна обмежитися лише тими термінами, які вказують на співвіднесеність географічних об'єктів із певним космічним тілом і загалом характеризують ту чи іншу його особливість. Єдиний виняток можна зробити для ВН кратерів як типових об'єктів, наприклад, на поверхні Місяця, відповідно виділивши зі складу ороселенонімів їхній підрозряд – *кратероселеноніми* (*Курчатов*). Аналогічно можна утворити відповідні різновиди таких терміносполук: *кратеромарсонім, кратеровенеронім, кратеромеркуріонім* тощо.

Зважаючи на активні дослідження інших космічних тіл, доцільно включити до космопонімів і *гелітопоніми* – ВН просторових об'єктів на Сонці, а також *юпітероніми, сатурноніми, ураноніми, нептуноніми* та *плутононіми* як ВН географічних об'єктів на відповідних планетах. У майбутньому, можливо, функціонуватимуть і *астероїдопоніми* – ВН географічних об'єктів на астероїдах, *кометопоніми* – ВН географічних об'єктів на кометах і деякі інші, проте прикладів таких номінацій поки що немає.

Структура космопонімії, зважаючи на рівень досліджень поверхні найближчих до нас космічних тіл, визначається переважно на основі співвіднесеності географічного об'єкта з космічним тілом. Більшість космопонімів є двокомпонентними найменуваннями, до складу яких входять географічні терміни, що мають непряме значення, та антропоніми, топоніми або апелјативи з досить різноплановою семантикою.

УХВАЛИЛИ: Інформацію Торчинського М. М. взяти до відома.

СЛУХАЛИ: ОБГОВОРЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЧЛЕНІВ ПРОБЛЕМНОЇ ГРУПИ.

ВИСТУПИЛИ: ГУМЕНЮК ЯНІНА, яка ознайомила присутніх зі змістом наукових статей «Категорія роду іменника в історичному аспекті» та «Категорія роду субстантива: проблемні питання».

КИСЕЛИЦЯ ВІКТОРІЯ, яка ознайомила присутніх зі змістом наукових статей «Власні назви галактик: структура, словотвір, мотивація» і «Семантична структура власних назв природних супутників планет».

МОСІЙЧУК ВАЛЕНТИНА, яка ознайомила присутніх зі змістом наукової статті «Класифікація розрядів займенників в XVI–XIX століттях».

УХВАЛИЛИ: Наукові статті Гуменюк Яніни, Киселиця Вікторії, Мосійчук Валентини рекомендувати до друку у збірниках наукових праць «Поділля. Філологічні студії» та «Славістичний вісник: лінгвістика, літературознавство, дидактика».

Керівник
Староста

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ
Яніна ГУМЕНЮК

ПРОТОКОЛ № 4

засідання проблемної групи «Грамати́чні й ономастичні студії» кафедри української філології

21 березня 2024 року

Керівник: Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ

Староста: Яніна ГУМЕНЮК

Присутні: Гуменюк Юлія, Гуменюк Яніна, Дерев'янюк Ірина, Коваль Олена, Мосійчук Валентина, Опушко Богдана.

Відсутні: Андрухович Іванна, Киселиця Вікторія.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Займенник як частина мови.
2. Обговорення курсових робіт членів проблемної групи.

СЛУХАЛИ: ЗАЙМЕННИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ.

ВИСТУПИЛИ: ТОРЧИНСЬКИЙ М. М.

1. ЗАГАЛЬНЕ ЛЕКСИЧНЕ І ГРАМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЗАЙМЕННИКІВ

Займенниками називаються слова, що вказують на предмети, ознаки або кількості, не називаючи їх.

З усіх частин мови займенник виділяється як своїм значенням, так і граматичними ознаками.

Специфіка цього класу слів полягає в тому, що він відсилає до тих реалій, які, власне, уже названі іншими словами: іменниками, прикметниками, числівниками: Наші діти повинні вирости справжніми громадянами, але такими повинні зробити їх ми. Без співвідношення з тим словом, що називає певний факт об'єктивної дійсності, зміст займенника не буде до кінця зрозумілий.

Крім того, займенники, на відміну від іменників, прикметників і числівників, що називають лише ті факти, для яких вони призначені незалежно від ситуації мовлення (за винятком переносного вживання), у різних мовленнєвих ситуаціях ототожнюються з різними фактами. Пор.: 1. Аркадій добре розумів, що такі вчинки, на які сьогодні зважився Турбай, даються людині нелегко; 2. Стати зразком такої людини, що дотримується високих принципів моралі. У першому випадку такі стосується предмета вчинки, у другому такої – особи людина. Отже, конкретного значення займенник набуває лише в контекст), коли стає ясно, з яким фактом дійсності він співвідноситься (тобто, коли ці факти уже названі іншими частинами мови).

Залежність займенника від контексту чи ситуації мовлення, від іншого слова говорить про те, що у значенні займенника є завжди елемент ситуаційності. Оскільки займенники вказують на факти, позначені іншими частинами мови, то вони зближуються з останніми і, так би мовити, одночасно належать до різних класів слів. Наприклад, у реченні Говорила зі мною річка займенник мною має стосунок до першої особи (до автора мовлення) і водночас указує на людину, тобто за функцією зближується з іменником.

Здатністю зближуватись з іншими частинами мови займенники протиставляються решті частин мови, для яких виключеною є одночасна належність до різних класів слів.

На відміну від інших частин мови, займенник не має постійного денотата (у кожному конкретному акті мовлення займенник має інший денотат). Більше того, він може одночасно мати кілька денотатів, наприклад: Той сад, і ніч і зорі – де вони тепер? – денотатом займенника вони одночасно є рівні предмети – сад, ніч, зорі.

В іншій ситуації мовлення денотатом займенника вони можуть бути інші факти навколишнього світу: Падають і падають сніжинки. Вже вони зрівняли всі вибої – тут денотатом є предмет сніжинки.

Фіксація у мові фактів об'єктивної дійсності так, як це роблять займенники, перетворює цей клас у слова-еквіваленти, словозамінники (що, до речі, відображено у змісті самого терміна). У зв'язку з цим займенники утворюють особливу систему, паралельну частинам мови, що виконують називну функцію.

У цій системі помітно виділяються займенники-іменники, займенники-прикметники, займенники-числівники, займенники-прислівники. Недаремно деякі вчені не визнають займенник за окрему частину мови. Однак не у всіх випадках існує прямий і безпосередній зв'язок слів з дійсністю і не всі займенники заступають інші частини мови.

Цілий ряд займенників не співвідноситься з якимись конкретними іменниками, прикметниками, числівниками, а значить, і не заміняє їх. Немає відповідників серед іменників займенникам я, ти, себе.

Не можна назвати прикметників, аналогічних займенникам кожний, всякий. Не знаходять серед числівників собі еквівалентів скільки, стільки. Отже, до класу займенників належать слова різної природи. Це говорить про те, що займенники, перехреснюючись з іншими частинами мови, не абсолютно повторюють їх, а мають свої семантичні і формальні характеристики, відмінні від них.

Виходячи з цього, традиційна граматики виділяє займенник в окремий клас слів. Семантично займенники є мовними одиницями, зв'язаними з конкретною ситуацією, в якій відбувається спілкування. Через те й лексичне значення їх визначається цією ситуацією. Займенники не називають фактів дійсності, а лише вказують на них.

Вказівна (дейктична) функція, що є наслідком відсутності постійного денотата, приводить до витворення у них надзвичайно узагальненого, специфічно „займенникового” значення – вказівки на предмет та його ознаки. Отже, займенник, як й інші частини мови, має не одне, а кілька значень.

Значення вказівності, найзагальніше позначення предметів, їх якостей і властивостей, зумовлює наявність невеликої кількості займенників і замкненість самого класу слів. Але завдяки тому, що в конкретній мовленнєвій ситуації займенники позначають точно визначені факти (здебільшого через інші слова), вони вживаються широко, питома вага їх у тексті досить висока.

Займенник має і власну „займенникову” граматичну специфіку, за якою протиставляється іншим частинам мови. Коли, наприклад, іменник за граматичним значенням роду, числа, відмінка можна розпізнати у будь-яких контекстах, навіть тоді, коли невідоме (з якихось причин) його лексичне значення і коли корінь неіменниковий (читка, виконання), то до класу займенників ми відносимо слова

не тому, що у них наявні певні граматичні значення, виражені граматичними формами.

Граматична «займенниковість» полягає в строкатості граматичних характеристик, в індивідуальній специфіці оформлення кожного розряду займенника (відповідно до тих частин мови, з якими він співвідноситься). Граматичною специфікою займенників є особливості синтаксичної поєднуваності: більшість займенників як слова з вказівною семантикою не поєднується із означеннями прикметниками.

Узагальнене значення вказівки на предмет та його ознаки, що знайшло вираження в повторенні граматичних ознак інших частин мови, але з тими чи іншими специфічними видозмінами, становить

категоріальне, частиномовне, значення займенника – значення вказівності.

Категоріальне значення вказівності диференціюється на низку різновидів, які називають розрядами займенників, що узагальнюють часткові вказівні значення.

Друга функція полягає в тому, що займенники здатні виступати субститутами іменних слів. Цю заміщувально-вказівну функцію називають ще анафоричною. Наприклад: Озеречками цвітуть айстри попід вікнами. Удосвіта на них збирається холодна роса.

Відповідно до виконуваних функцій займенники розподіляють на два типи: дейктичні та анафоричні. Дейктичні займенники містять вказівку відсилання до учасників ситуації (я, ти, ми, ви, мій, твій, наш, ваш, їхній), анафоричні – до вже згаданого об'єкта або того, який буде названо пізніше (він, вона, воно, вони, себе, цей, той, такий та ін.).

Окремі дослідники виділяють третій функціональний тип – кванторні займенники, до яких відносять неозначені (хтось, щось, хто-небудь, що-небудь, який-небудь та ін.), заперечні (ніхто, ніщо), питальні (хто, що, чий, скільки) та інші з універсально-узагальнювальним значенням.

Таким чином, займенник є частиною мови, що вказує на предмет і його ознаки і представляє їх у специфічних формах роду, числа й відмінка.

Займенник виконує синтаксичну функцію усіх тих частин мови, з якими він співвідноситься (іменника, прикметника, числівника), отже, не має своєї власної синтаксичної функції. За значенням і граматичними ознаками займенники зближуються з іншими частинами мови – іменниками, прикметниками, числівниками і виступають їх еквівалентами. У зв'язку з цим займенники поділяються на субстантивні (співвідносні з іменниками), атрибутивні (співвідносні з прикметниками) та кількісні (співвідносні з числівниками).

РОЗЯДИ ЗАЙМЕННИКІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

За значенням займенники поділяються на дев'ять розрядів: особові, особово-вказівні, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питально-відносні, заперечні та неозначені.

1. До особових належать займенники я, ми (1-ша особа), ти, ви (2-га особа). Займенники я, ми вказують на особу мовця, ти, ви – на особу співрозмовника або адресата мовлення. Займенники 1-ї і 2-ї осіб становлять центр функціональної категорії персональності: вони вказують тільки на людей, наприклад: Надходить пароплав. Зигзагами хисткими Огні відбилися у чорній глибині. Я знову вгадую: прийдеш ти чи ні?

Співвіднесення займенників 1-ї і 2-ї особи з іменниками – назвами неосіб можливе лише за умови їх персоніфікації, наприклад: Хоч як звели тебе гермокопиди І несмак архітекторів-нездар, І всюди прослід залишив пожар, – Ти [Київ] все стоїш, веселий, ясновидий.

2. До особово-вказівних належать займенники він, вона, воно, вони. Ці займенники вказують: 1) на особу: У теплі дні збирання винограду її він стрів, на мулах нешвидких вона верталась із ясного саду...; 2) на предмет: Була весна весела, щедра мила, Промінням грала, сипала квітки. Вона летіла хутко, мов стокрила, За нею вслід співучії пташки!. Подвійна заміщувально-вказівна функція дає можливість кваліфікувати займенники він, вона, воно, вони як предметно-особові.

3. Зворотний займенник себе вказує на відношення виконавця (суб'єкта) дії до самого себе, наприклад: Хлопець перемиг себе й посміхнувся; Роздуваючи ніздрі, як козуля, дівчинка жадібно втягувала в себе хвилюючий, солодкий дух гарячого жита.

4. Присвійні займенники вказують на належність предмета особі: мій, наш – першій особі; твій, ваш – другій особі; свій – будь-якій особі, що є суб'єктом дії (Я записую свій план; Ти записуєш свій план; Він (вона, воно) записує свій план; Вони записують свій план). Вказівка на належність 3-й особі виражається формою родового відмінка предметно-особового займенника його (її, їх) (його книжка, її вірш, їх пісня). Крім того, в українській мові вживається присвійний займенник їхній (їхня, їхнє, їхні), співвідносний з 3-ю особою, наприклад: Усі вони, наче живі, вставали поволі в моїй уяві – хазяїн, хазяйка і їхні діти.

5. Вказівні займенники вказують на предмети, ознаки предметів, їх кількість. До цього розряду належать: цей (оцей), той (отой), такий (отакій), стільки. Наприклад: Тільки весною цього року я побував у Солоницях; Мар'ян вскочив у човен і навстоячки подався на той берег.

Займенник такий вказує на узагальнену ознаку. Це значення особливо виразно виявляється в тих випадках, коли він виступає у специфічній анафоричній функції, яка полягає в тому, що вказівка на ознаку предмета ґрунтується на узагальненні тих або інших ознак предметів, ситуацій, відображених у попередній частині тексту. Наприклад: Рече та стогне Дніпр широкий, Сердитий вітер завива, Додолу верби гне високі, Горами хвилю підійма... Ще треті півні не співали. Ніхто ніде не гомонів, Сичі в гаю перекликались, Та ясен раз у раз скрипів. В таку добу під горою, Біля того гаю, Що чорніє над водою, Щось біле блукає.

Займенник такий виконує також підсилювально-видільну функцію, виступаючи засобом увиразнення іншої конкретної ознаки. Наприклад: Лан довгий такий та широкий дуже, що оком побачити не можна.

Займенник стільки виражає тотожність кількості, названої раніше, наприклад: Ми відпочивали два

тижні. Стільки ж ішли дощі.

Одна з характерних особливостей вказівних займенників полягає в тому, що вони виражають значення протиставлення ближній / віддалений від мовця (у просторі або часі): цей клас – той клас; цього дня – того дня.

6. Означальні займенники сам, самий, весь (увесь), всякий, кожний (кожен), інший узагальнено вказують на ознаки предметів.

Займенники сам, самий характеризуються низкою значень, пов'язаних із підсилювально-видільною функцією. Поєднуючись з іменниками – назвами істот, займенник сам вказує на виконання дії суб'єктом самотійно, без сторонньої допомоги: 1. Зараз дощ. Пишу листа і, може, сам одвезу на вокзал, коли дощ перестане; 2. Коні під ними самі перейшли на рись.

Окремий варіант підсилювально-видільної функції реалізується в логічному або емоційноекспресивному наголошенні на суб'єкті або об'єкті дії чи стану, наприклад: 1. Від років лопався вже не тільки самий кожух, але й застарілі латки на ньому; 2. Навколо ліс, а перед нами сам Дніпро.

Аналізовані займенники виступають також у значенні 'один, самотній', наприклад: 1. Любив бродить у полі сам і слухать коників і птиць смуглявий хлопчик...; 2. Ніколи ані пограється з дітьми, ані побігає, самий один-однісінький, бувало, сидить собі у бур'яні.

Займенник *весь* (*увесь*) указує на повне охоплення предмета або кількох однотипних предметів дією чи ознакою, наприклад: 1. Від усієї картини віє чимось пісенним; 2. Він знає всі вісім вітрів, як братів рідних, розуміє мову неба і моря.

Вичерпне охоплення предметів, явищ, понять особливо виразне у випадках субстантивації займенника *весь*, наприклад: Як я люблю оці години праці, Коли усе навколо затиха.

Займенники *кожний* (*кожен*), *всякий* (*всяк*) дуже близькі за значенням: вони вказують на те, що виділюваний з певної сукупності предмет має яку-небудь ознаку, спільну з іншими предметами сукупності, наприклад: 1. І в кожному колосі тяжким весняне сонце й майський грім, і літній дощ, і ночі сині; 2. Усякий кулик до свого озера привик.

Займенник *всякий* виступає також у значенні 'різний, будь-який': Звуки теж бувають всякі – тільки треба вміти їх слухати.

Займенник *інший* має значення 'не цей, не той, протилежний чому-небудь', тобто вказує на відмінність одного предмета (предметів) від подібних до нього: Що вік, то інший світ.

7. Питально-відносні займенники вживаються для оформлення запитання про осіб (хто) або предмети (що), про ознаки, якості чи належність предмета (який, котрий), а в структурі складнопідрядного речення пов'язують підрядне речення з головним як сполучні слова. Наприклад: 1. Хто нам допоможе? Кому я кину квітку, прекрасну, як зорю? 2. Чується... Шум океану, Луною котрого ця річка воркоче.

Питально-відносні займенники *хто*, *що*, *який*, *котрий* можуть вказувати на невизначену особу, предмет або якість, наприклад: 1. Василь Іванович зразу зупинився, мов його хто сіпнув за полу; 2. Анакреонт старіший був над тебе в той час, коли складав веселі оди. От якби нам хто заспівав котру!

8. Заперечні займенники *ніхто*, *ніщо*, *ніякий*, *нічий*, *нікотрий*, *ніскільки*, *жодний* (*жоден*) вказують на відсутність предметів, ознак, кількостей. Вони виступають другим запереченням у реченні з присудком, ужитим із заперечною часткою *не*, наприклад: 1. Ніщо не віщувало дощу; 2. Ніяке дитяче товариство хлопця не приваблювало.

Заперечні займенники, утворені від питальних за допомогою частки *ні* (*ані*), виражають ті самі значення щодо осіб, предметів, ознак, кількостей і порядку, але в заперечній формі. Відмінність у формі вираження відношень до осіб, предметів, їх ознак і кількостей у питальних, відносних і заперечних займенниках виявляється в тому, що перші вживаються в питальних реченнях, другі – в розповідних, стверджувальних, а треті – в заперечних.

9. Неозначені займенники утворюються від питально-відносних за допомогою формантів *аби-*, *де-*, *будь-*, *небудь-*, *казна-*, *хтозна-*, *-сь* і вказують на невизначеність особи, предмета, якості чи кількісного вияву. До цього розряду належать такі займенники: *абихто*, *абищо*, *будь-хто*, *будь-що*, *дехто*, *дещо*, *хто-небудь*, *що-небудь*, *казна-хто*, *казна-що*, *хтозна-хто*, *хтозна-що*, *хтось*, *щось*; *абиякий*, *будь-який*, *деякий*, *дечий*, *який-небудь*, *чий-небудь*, *казна-який*, *хтозна-який*, *хтозна-чий*, *якийсь*, *чийсь*, *казна-скільки*, *хтозна-скільки*, *скількись*, *котрийсь*, *котрий-небудь*. Наприклад: 1. Тихо й безлюдно, а однак я щось там чую, поза своєю стіною; 2. Цей дріт приносить телеграми. Хтозна з якої даліни.

ГРАМАТИЧНІ ОЗНАКИ ЗАЙМЕННИКІВ

Займенники лише співвідносяться з іншими частинами мови, а не абсолютно повторюють їх, тому займенники мають і свої специфічні особливості, відмінні від тих частин мови, з якими вони співвідносяться. Одні займенники мають форми і роду, і числа, і відмінка (займенники, співвідносні з прикметниками, особовий займенник 3-ї

особи однини – він; всякий – всяка – всяке – всякі – всякого – всякому – всякими; він – вона – воно – його – їх); інші – лише відмінка та числа (особові займенники 1-ї та 2-ї особи: я – мене – ми, ти – тебе – ви); ще інші – тільки відмінка (зворотний займенник себе, який не має форми називного відмінка, питально-відносні, співвідносні з іменниками – хто, що).

У зв'язку з відсутністю предметного значення займеннику не властиве граматичне значення роду. Оформлення за родами набувають лише атрибутивні займенники, які, як і прикметники, мають корелятивні форми чоловічого, жіночого та середнього родів, залежні від іменника. З неатрибутивних займенників форми роду властиві особовому займеннику 3-ї особи в однині, через те що за походженням цей займенник – вказівний: він – вона – воно. Навіть ті займенники, що вказують на особу (я, ти, хто), не мають форм роду, тому що значення статі у них нейтралізуються у зв'язку з актуалізацією інших значень: в особових – вказівки на учасників мовного акту, у питально-відносних – на особу загалом. Нейтралізація значення статі у займенниках нагадує нейтралізацію цього значення в

іменниках, що називають особу (в іменниках спільного роду, у назвах осіб за професією та родом заняття: трудяга, професор).

Корелятивні форми числа – одну та множину – також мають не всі займенники, а форми однини та множини у деяких займенників мають різне значення. Неоднозначні форми однини та множини в особових займенниках 1-ї та 2-ї особи. Форми однини та множини 1-ї особи фактично вказують на різних осіб: я – автор мовлення, ми – автор мовлення і ще хтось (множинного вияву автора мовлення), 2-га особа означає не лише множинний вияв співбесідників, а, як і 1-ша особа, різних осіб – співбесідника і ще когось. 3-тя особа за значенням форми множини збігається з іменником: вони – це вказівка на кількох осіб, що не беруть участі в мовленнєвому акті. На кожному з осіб множинності, загалом, вказує займенник у формі однини: він, вона, воно.

Питально-відносні, заперечні та неозначені займенники, співвідносні з іменниками, не мають форми числа через своє занадто загальне вказівне значення: питальні лише спонукають співбесідника назвати особу чи предмет, заперечні – заперечують будь-яку особу чи предмет, неозначені – окреслюють їх надто неозначено. Цією своєю специфікою названі розряди займенників наближуються до абстрактних іменників, значення яких не усвідомлюється у множинному вияві.

Таким чином, займенник виділяється в окрему частину мови не лише як клас слів, паралельний до інших частин мови, а й як такий, що перетинається з ними. Тому граматична співвідносність займенника з іншими частинами мови непослідовна: одні займенники співвідносні, у інших ця співвідносність порушується. Так, особові займенники послідовно співвідносяться з іменниками лише за граматичним значенням відмінка; всі особові займенники, як і іменники, відмінюються за відмінками, відмінкові форми їх виражаються флексією та суплетивною основою: я – мене, ти – тебе, він – його. За граматичним значенням числа у співвідносності особових займенників з іменниками є відхилення: форми однини та множини особових займенників 1-ї та 2-ї особи неоднозначні. За граматичним значенням роду зовсім не співвідносяться: 1-ша та 2-га особи не мають родових форм, а 3-тя особа відмінюється за родами як прикметник: він – вона – воно.

Зворотний займенник себе співвідноситься з іменником лише за граматичним значенням відмінка, але не має форми називного відмінка. Субстантивні питально-відносні, заперечні та неозначені займенники співвідносяться з іменником тільки за

граматичним значенням відмінка. Відмінкові форми цих займенників виражаються флексією та суплетивною основою: хто – кого – кому, що – чого – чому.

За граматичним значенням числа названі займенники співвідносяться лише з абстрактними іменниками; як і абстрактні іменники, ці займенники не мають форм множини. За граматичним значенням роду названі займенники зовсім не співвідносяться з іменником і не мають форм роду. Присвійні, вказівні, означальні та атрибутивні питально-відносні, заперечні, неозначені займенники мають ті ж граматичні значення, що й прикметник. Ці займенники послідовно співвідносяться з прикметниками за граматичними значеннями роду, числа та відмінка, відмінюються, як і прикметники, за родами, числами та відмінками, змінюючи свої форми залежно від іменника, з якими узгоджуються. Кількісні займенники (вказівний стільки та питально-відносний скільки) співвідносяться з числівниками. Як і числівники, ці займенники мають лише граматичне значення відмінка, а, отже, і відмінюють свої форми тільки за відмінками.

Специфіка займенника виявляється і в морфологічній структурі слова. Займенники переважно є словами з непохідною основою, здебільшого складаються з двох морфем – кореня і флексії. Лише заперечні і неозначені займенники ускладнюють основу афіксами: заперечні часткою-префіксом ні-, неозначені – частками-суфіксами -небудь, -сь, частками-префіксами будь-, де-, аби-, казна-, хтозна-. Подекуди в особливих ситуаціях, зокрема в розмовному мовленні, деякі займенники утворюють форми суб'єктивної оцінки за допомогою суфіксів -еньк- (всенький, сamenteький), -есеньк- (отакесенький), -ісіньк- (самісінький); за допомогою суфікса і редуплікації: сама-самісінька, однаоднісінька.

За значенням, морфологічними ознаками і синтаксичною роллю в реченні займенникові слова поділяються на: 1) узагальнено-предметні (іменникові, субстантивні); 2) узагальнено-якісні (прикметникові, атрибутивні); 3) узагальнено-кількісні (числівникові, кількісні). Деякі граматики виокремлюють ще узагальнено-адвербіальні (або прислівникові) займенники, хоча традиційно їх розглядають як прислівники займенникового походження (куди, кудись, будь-куди, там, коли-небудь та ін.).

Природа узагальнених семантичних ознак, які асоціюються в займеннику як частині мови, співвідносна з граматичною предметністю іменника, зі статичною ознаковістю прикметника або з поняттям кількості числівника.

Займенниковий клас слів має специфічну граматичну природу. Індикатором визначення і класифікації займенників є система граматичних ознак, які реалізують властиві їм морфологічні та функціонально-семантичні категорії. Займенникові як іменному класу слів властиві морфологічні категорії роду, числа и відмінка, значення яких по-різному представлено в узагальнено-предметних, узагальнено-якісних та узагальнено-кількісних прономінативах. Крім того, займенники виступають маркерами граматичної семантики функціонально-семантичних категорій особи та означеності/неозначеності, які входять до структури змісту багатьох розрядів займенникових слів. Займенники співвідносяться з іменниками, прикметниками, числівниками і за синтаксичними функціями. У реченні займенники, що вказують на предмети, виступають підметом або додатком, зрідка обставиною: 1. Через вікно мені видно селище; 2. Над ним розлога липа. Займенники можуть також виконувати роль іменної частини складеного присудка: Ми ті, що в вічність ідемо.

Синтаксична роль узагальнено-якісних займенників подібна до прикметників: вони виступають узгодженим означенням або іменною частиною складеного присудка: 1. Наш народ має право пишатися своєю історією; 2. Він – наш.

Якщо займенник ужито без іменника, то він може бути підметом або додатком: 1. Кожен буває великим бодай раз за життя; 2. І в серці кожного горить любові жар.

Займенники, які вказують на кількість предметів, у реченні разом із відмінковою керованою формою іменника виступають підметом (у знахідному відмінку – додатком): 1. Скільки ще жде нас несподіванок, відкриттів; 2. Скільки книг ти придбав?

У родовому, давальному, орудному та місцевому відмінках займенники скільки, стільки виконують роль узгодженого означення. У скількох дітей ще немає букваря? Скільком учням дозволено поїздку? Скількома вправами можна обмежитися?

Займенник котрий може виступати іменною частиною складеного присудка в питальному реченні: Котра (є) тепер година?

УХВАЛИЛИ: Інформацію Торчинського М. М. взяти до відома.

2. СЛУХАЛИ: ОБГОВОРЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ ЧЛЕНІВ ПРОБЛЕМНОЇ ГРУПИ.

ВИСТУПИЛИ: Гуменюк Юлія, яка ознайомила присутніх з основними положеннями курсової роботи «.«Онiмний свiт поезiй Василя Василашка».

Дерев'янюк Ірина, яка ознайомила присутніх з основними положеннями курсової роботи «Демiнутивна лексика у творах Марка Вовчка».

Коваль Олена, яка ознайомила присутніх з основними положеннями курсової роботи «Неповні речення в українській мові: сутність, типологія, функціонування в різностильових текстах».

Опушко Богдана, яка ознайомила присутніх з основними положеннями курсової роботи «Власні назви сузiр'їв: словотвiрнi та функцiональнi ознаки».

УХВАЛИЛИ: Схвалити основні положення курсових робіт Гуменюк Ю., Дерев'янюк І., Коваль О., Опушко Б.

Керівник
Староста

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ
Яніна ГУМЕНЮК

ЗВІТ
про роботу студентської проблемної групи «Граматичні й ономастичні
студії» у 2023–2024 навчальному році

Протягом 2023–2024 н. р. проведено десять засідань проблемної групи, у яких брали участь п'ять-вісім студенток, які навчалися у групах СОУ-19-1 (4), ФУМмз-22-1 (1), ФУМм-23-1 (2), ФУМмз-23-1 (1),

Підготовлено п'ять наукових статей, які надруковані у збірниках наукових праць «Поділля. Філологічні студії» (3), «Славістичний вісник: лінгвістика, літературознавство, дидактика» (1), «Global Science: Prospects and Innovations» (1).

Захищено одну дипломну і чотири курсові роботи.

Студентки взяли участь у 19 науково-практичних конференціях, зокрема міжнародних – 4, всеукраїнських – 8, регіональних – 7.

Науковий керівник _____ (Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ)

В. о. завідувача кафедри _____ (Анатолій ЯНЧИШИН)